



Õiguskantsler

Anu Hellenurme
Eesti Tõusigade Aretusühistu
anu.hellenurme@estpig.ee

Teie 15.08.2025 nr

Meie 29.09.2025 nr 6-1/251790/2507018

Sigade Aafrika katku tõrjega tekkinud kahju hüvitamine

Lugupeetud Anu Hellenurme

Pöördusite õiguskantsleri poole, kuna leiate, et puhkenud sigade Aafrika katku ohjeldamisel koheldakse lihakäitlusettevõtjaid võrreldes loomapidajatega ebavõrdselt. Teie hinnangul on probleem selles, et kehtiva [veterinaarseadusega](#) (VS) on taudikahjutoetus ette nähtud üksnes loomapidajatele. Neile hüvitatakse Põllumajandus- ja Toiduameti (PTA) ettekirjutuse alusel hukatud loomade ja muude hävitatavate materjalide väärtus ning nende farmides korraldab amet riigi kulul ka puhastus- ja desinfitseerimistööd. Seevastu lihakäitlusettevõtjatele ei ole sellist hüvitist ette nähtud ning tõrjemeetmete rakendamisest tekkinud kahju jääb täielikult nende endi kanda. Küsisite, kas selline erinev kohtlemine tõrjemeetmetest tuleneva kahju korvamisel on kooskõlas võrdse kohtlemise põhimõttega ([põhiseaduse](#) § 12).

Mõistan lihakäitlusettevõtjate muret, sigade Aafrika katku tõrjega kaasneb ettevõtetele tõesti märkimisväärne kahju. Loomapidajate toetamist ei ole siiski alust pidada meelevaldseks ja võrdse kohtlemise põhimõtet rikkuvaks meetmeks. Taudikahjutoetuse eesmärk on taud võimalikult kiiresti avastada ja tagada seakasvatavate tegevuse jätkumine. Lihakäitlusettevõtjad ja loomapidajad osalevad mõlemad tauditõrjes, kuid nende roll ja kantav kahju on siiski mõnevõrra erinevad. Eesti on määranud toetuse saajate ringi kooskõlas Euroopa Liidu riigiabi reeglitega.

Soovitan Teil pöörduda Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi poole, kelle ülesanne on kavandada ja ellu viia riiklikke abimeetmeid mh sigade Aafrika katku puhangust tingitud majanduslike mõjude leevendamiseks. Teadaolevalt on ministeerium teinud Vabariigi Valitsusele ettepaneku näha ette lisaraha lihakäitlusettevõtjate kahjude hüvitamiseks ja/või neile toetuste maksmiseks.

Tauditõrjega tekkinud kahju hüvitamine

Sigade Aafrika katku kui eriti ohtliku loomataudi (VS § 6 lõige 2; Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus nr [2016/429](#)) diagnoosimisel peavad tauditõrjemeetmeid rakendama nii PTA, loomapidajad (VS § 59 lg 1 jj) kui ka loomade hukkamisega tegelevad ning loomseid saadusi käitlevad ettevõtted (VS § 59 lg 8; vt veterinaarseaduse [seletuskiri](#), lk 77-78). Sigade Aafrika katku tõrje on sätestatud määruks nr 2016/429 ning Euroopa Komisjoni delegeeritud määruks nr [2020/687](#). Peale selle on sigade Aafrika katku ennetamise ja tõrje täpsemad reeglid kehtestatud

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

maaeluministri 19.05.2022 määrusega nr 27 „[Sigade Aafrika katku ennetamise ja tõrje täpsemad meetmed](#)“.

Veterinaarseadus kohtleb loomapidajaid ja lihakäitlusettevõtteid erinevalt: VS § 65 lõike 1 järgi makstakse taudikahjutoetust üksnes loomapidajatele, mitte lihakäitlusettevõtetele. Võrreldavad grupid on loomapidajad ning lihakäitlusettevõtted. Mõlemale võib PTA teha ettekirjutusi, mis kohustavad loomi, loomseid saadusi ja nendega seotud tooteid kõrvaldama ja kahjutuks muutma (VS § 59). Need ettevõtjad kannavad seeläbi kahju. Samas koheldakse neid kaht gruppi erinevalt. Loomapidajatele hüvitatakse PTA ettekirjutuse alusel hukatud või loomataudi tõttu hukkunud loomade ning hävitatud seadmete, sööda, pakkematerjali ja loomsete saaduste väärtus, kuid lihakäitlusettevõtjatele hüvitist ei maksta. Seega koheldakse VS § 65 lõike 1 kohaselt lihakäitlusettevõtjaid ebasoodsamalt.

Põhiseaduse § 12 nõuab, et seadused ka sisuliselt kohtleks kõiki sarnases olukorras olevaid isikuid ühtemoodi. Samas ei ole erinev kohtlemine veel võrdsuspõhiõiguse rikkumine. Võrdse kohtlemise põhimõtet on rikutud sel juhul, kui kaht sarnast isikut, isikute gruppi või olukorda koheldakse meelevaldselt erinevalt. Meelevaldseks saab erinevat kohtlemist pidada siis, kui selleks ei leidu mõistlikku põhjust. Kui on olemas mõistlik ja asjakohane põhjus, on ebavõrdne kohtlemine põhjendatud (RKPJKo 26.09.2007 nr [3-4-1-12-07](#), p 19).

Praegusel juhul ei saa väita, et tegemist oleks lubamatu ebavõrdse kohtlemisega. Veterinaarseaduse seletuskirjas on taudikahjutoetuse eesmärgidena nimetatud vajadust toetada loomapidajat tootmispotentsiaali taastamisel ning motiveerida teda haiguse tunnustest kohe teavitama, et saaks võimalikult kiiresti rakendada tauditõrjemeetmeid (vt veterinaarseaduse [seletuskiri](#), lk 81-82). Mõlemat eesmärki saab pidada mõistlikuks ja asjakohaseks põhjuseks, mis õigustab loomapidaja ja lihakäitleja erinevat kohtlemist taudikahjutoetuse maksimiseks.

Tauditõrje seisukohast on eriti oluline, et haigestunud loomad jääksid nende pidamise kohta ja nende edasine liikumine oleks selgelt jälgitav (vt veterinaarseaduse [seletuskiri](#), lk 82). Seetõttu on ka tõrjemeetmed suunatud eelkõige loomapidajatele. Kuna loomapidajatel on võimalus saada hüvitist, on nad huvitatud koostööst nakkuse tõrjumisel ja see aitab tagada rakendatavate meetmete tõhususe.

Kui hüvitist ei makstaks, võib loomapidajal tekkida majandusliku kahju kartuses kiusatus taudi varjata ning haiged loomad turustada. Loomapidajale põhjustab tauditõrjemeetmete rakendamine väga suurt kahju, sest võib tuua kaasa kogu põhikarja hukkamise ning sunnib teda uute loomade hankimisega ootama. Kui ettevõttes on kasvõi ühel seal kindlaks tehtud sigade Aafrika katku tunnused, peetakse ainsaks tõhusaks tõrjemeetodiks kõigi sigade viivitamatut hukkamist.

Kui haigust õigel ajal ei avastata ja selle levikut ei piirata, võib see ohustada kogu seakasvatussektorit. Lisaks sellele, et väheneb sealiha kättesaadavus, võib taudi levik tuua kaasa ka rahvusvahelised kaubanduspiirangud, mida sihtriigid rakendavad oma sigade populatsiooni kaitseks (vt [PTA koduleht](#)).

Kui loomapidajale tõrjemeetmete rakendamisest tekkiv kahju võib tähendada kogu tootmise täielikku seiskumist pikaks ajaks, siis lihakäitlusettevõtja kahju on enamasti seotud konkreetse(te) partii(de) hävitamisega.

Lihakäitlusettevõttes tuleb PTA ettekirjutuse alusel kõrvaldada ja hävitada haigusest tabandunud farmi loomadelt pärinev liha ja saadused, mis on toodetud/saadud katku võimaliku peiteaja jooksul

(keskmiselt 15 päeva¹ jooksul enne taudi diagnoosimist). Nende saaduste hulka arvatakse ka tooted, mis võivad olla kokku puutunud nakkuskahtlusega toodetega. Peale selle tuleb puhastada ja desinfitseerida ruumid, kus liha ja saadusi on käideldud. Nende meetmetega püütakse taudi levikut tõkestada tarneahelas, et vältida nakatunud loomadelt pärinevate saaduste turule jõudmist ning omakorda saastunud toidujäätmete sattumist sigade või metssigade söödaks (vt [PTA koduleht](#)). Kuigi tõrjemeetmed põhjustavad käitlejale märkimisväärset kulu ja kahju, ei ohusta need vääramatult tema tootmisvõimekust, sest pärast tõrjetoiminguid on käitlejal võimalik tootmist kohe jätkata ning hankida tooraine mujalt.

Veterinaarseadusega ette nähtud taudikahjutoetus on kujundatud Euroopa Komisjoni määruses (EL) [2022/2472](#) (põllumajandusliku grupierandi määrus) ette nähtud abi andmiseks (vt VS § 65 lg 7). Määrus sätestab tingimused ja ulatuse, milles liikmesriigid võivad loomataudide tõrjega seotud kulud ja loomataudide põhjustatud kahju hüvitada, vabastades need meetmed teatamiskohustusest ([ELTL](#) art 108 lg 3). Abi on aga lubatud anda üksnes põllumajandusliku esmatootmisega² tegelevatele mikro-, väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele (art 1 lg 1 punkt a alapunkt i, art 26). Seega on Eesti riik määranud taudikahjutoetuse saajate ringi Euroopa Liidu riigiabi reegleid arvestades, et vältida keelatud riigiabi andmist.

Kokkuvõtvalt: loomapidajate ja lihakäitlusettevõtjate erinevaks kohtlemiseks taudikahjutoetuse maksmisel on mõistlik ja asjakohane põhjus. Tauditõrje halvab loomapidaja tegevuse pikaks ajaks täielikult ja toob endaga kaasa väga suure kahju. Lihakäitlusettevõtjad saavad samuti kahju, kuid tegevuspiirang on loomapidajaga võrreldes väiksem. Lihakäitlusettevõtjal on võimalik enda tavapärase tegevusega (erinevalt loomapidajast) jätkata. Siiski on riigil võimalik kaaluda muid abinõusid ka lihakäitlusettevõtjate toetamiseks. See on poliitiline valik, mis sõltub sellest, kas riigieelarves on selleks raha ning kas see on kooskõlas riigiabi reeglitega.

Lihakäitlusettevõtjate võimalused oma õigusi kaitsta

PTA tegevust tauditõrjemeetmete kohaldamisel ei ole põhjust pidada õigusvastaseks ja seda ei ole Te ka väitnud. Põhiseadus ei nõua, et isikutele tuleks hüvitada igasugune riigi õiguspärase tegevusega tekitatud kahju. Liha käitlemisega kui majandustegevusega kaasnevad paratamatult spetsiifilised riskid, sealhulgas sõltuvus loomakasvatusest ja võimalus, et loomataudide levik toob kaasa piiranguid. Iga sellist riski ei saa jätta ühiskonna kanda (vt RKHKo 28.03.2016 nr [3-3-1-70-15](#), p 29). Lihakäitlusettevõtjal on võimalik end selliste riskide vastu kaitsta kindlustuse abil ning loomapidajatega sõlmitavate kokkulepetega.

Seda, kas konkreetsel juhul võivad lihakäitlusettevõtjatele tauditõrjemeetmete rakendamisega tekkinud kahju hüvitamise aluseks olla põhiseaduse üldised põhimõtted (nt proportsionaalsuse nõue) või näiteks PS § 32 lõikest 1 tulenev sundvõõrandamishüvitise maksmise kohustus, saab otsustada kohus. Õiguskantsler ei saa abstraktse normikontrolliga sellele hinnangut anda, sest see tähendaks konkreetse õigusvaidluse lahendamist, mis on halduskohtu pädevuses.

Kahju väljaselgitamisel ja selle hüvitamise kohustuse hindamisel on aspekte, mis taanduvad üksikjuhtumi asjaoludele hinnangu andmisele. Seega on õigem see lahendada haldusmenetluses ja vaidluse korral halduskohtus. Sellise vaidluse lahendamiseks vajalikud õigusnormid on Eesti õiguskorras olemas.

¹ Määruse 2020/687 lisa II

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr [178/2002](#) art 3 p 17 tähenduses on esmatootmine esmatoodete tootmine, pidamine või kasvatamine, kaasa arvatud saagikoristus, lüpsmine ja põllumajandusloomade kasvatamine enne tapmist. Esmatootmine hõlmab ka jahipidamist ja kalapüüki ning loodussaaduste kogumist.

Riigivastutuse seaduse (RVastS) § 16 lõike 1 järgi võib isik nõuda õiguspärase, kuid tema põhiõigusi või -vabadusi erakordselt piirava haldusakti või halduse toiminguga tekitatud varalise kahju hüvitamist õiglates ulatuses. Seejuures saab taotluse varalise kahju hüvitamiseks esitada ka kahju tekitanud haldusorganile (RVastS § 17 lg 1).

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Mariann Salomets 6938410
Mariann.Salomets@oiguskantsler.ee